

Geliş Tarihi: 08.04.2021 Kabul Tarihi: 03.05.2021 Entry Date: 08.04.2021 Accepted: 03.05.2021

Bu makaleyi alıntılanak için/ To cite: GÜMÜŞ, Tülin (2021). “Medyatik Töre Türk Töresinden Medya Töresine (Nagihan Çetin, “Medyatik Töre Türk Töresinden Medya Töresine”, İstanbul: Doğu Kütüphanesi yayınları, 2021)”, *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, S.6, s. 284-286.

“Medyatik Töre Türk Töresinden Medya Töresine”

(Nagihan Çetin, “Medyatik Töre Türk Töresinden Medya Töresine”, İstanbul: Doğu Kütüphanesi yayınları, 2021)

Mediatic Customs From Turkish Customs to Mediatic Customs

Tülin GÜMÜŞ*

Giriş

Medyatik Töre Türk Töresinden Medya Töresine adlı bu çalışma binlerce yıllık deneyimin ürünü olan Türk töresinin medya tarafından sunumunu film ve diziler üzerinden incelemiştir.

Toplumsal hayatı düzenleyen sosyal normlardan biri olan töre etki alanı bakımından güçlüdür. Televizyon, gazete, internet haberlerinde dizi ve filmlerde karşımıza çıkan töre özellikle 1990 sonrasında kadın-namus ve cinayet kavramları ile özdeşleştirilmiştir. İnsanın insanla, insanın devletle olan ilişkisini düzenleyen töre algısında yaşanan değişim ve sebepleri bu çalışmada ele alınmıştır.

Kitap, “giriş”, kavramsal çerçevenin açıklandığı “birinci bölüm”, film ve diziler üzerinden töre-medya ilişkisinin açıklandığı “ikinci bölüm”, “sonuç ve değerlendirme” olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

* Dr, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi, gumus24tulin@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5931-2637

Birinci bölümde açıklanan kavramlardan ilki Sosyal Norm'dur. Toplumun bireyden beklentilerini belirleyen, bireyin toplum içerisindeki davranışlarını hem düzenleyen hem de yönlendiren kurallar olarak tanımlanan sosyal norm ve yaptırım gücü hakkında bilgi verilmiştir. Sosyal normun türleri olan moda, teamül, görenek, adet, gelenek, örf, töre yaptırım güçleri bakımından zayıftan güçlü olana doğru sınıflandırılmıştır. Yaptırım gücü bakımından en güçlü kabul edilen *töre* kavramı yapısal ve işlevsel olmak üzere çok yönlü bir şekilde açıklanmıştır. Öncelikle töre kelimesinin etimolojisi ele alınıp kökeni hakkındaki görüşler tespit edilmiştir. Yine bu kısımda felsefe, sosyoloji, hukuk ve folklor olmak üzere farklı bilimlerin töre kavramına bakış açısı ele alınmıştır. *Türk Töresinin İşlevleri* başlığı altında ise törenin bireyler arası ilişkilerden devletler düzeyindeki ilişkilere kadar pek çok durumu kontrol eden bir yapıya sahip olduğu açıklanmıştır. Bu kısımda törenin işlevleri şu başlıklar altında incelenmiştir. 1- Bireyin Bireyle, Toplumla ve Devletle İlişkilerini Düzenlemek, 2- Aile Kurumunda Yönetim İlişkilerini Düzenlemek, 3- Suçların Cezasını Belirlemek, 4- Yönetimde Yetkiyi Düzenlemek, 5- Denetim Mekanizmasını İşletmek, 6- Milli Değerlerin Aktarılmasını Sağlamak, 7- Devletlerarası İlişkileri Belirlemek, 8- Yazılı Hukuka Kaynaklık Etmek, 9- Eylemlere Meşruluk Kazandırmak. *1990 Sonrasında Türkiye'de Törenin Reddedilişi* bölümünde ve alt başlıklarında Türkiye özelinde törenin cinayet, namus/töre cinayeti gibi birçok olumsuz olayın sebebi olarak kabul edilmesi, medyanın bu durumu meşrulaştırması örneklerle açıklanmıştır.

İkinci bölümde filmler ve diziler üzerinden töre-medya ilişkisi incelenmiştir. Bu kısımda Türkiye'de 1999-2012 yılları arasında yayınlanan üç dizi ve dört film ele alınmıştır. Töreye bakışını belirlemek adına dizilerin seçiminde özellikle farklı dönemler ve kanallar tercih edilmiştir. İncelenen filmler: *Değişime Ayak Direnmez "Hemşo"* (2000), *Törenin Meşrulaştırıcılığı "Mutluluk"* (2007), *Töre de Geç... "Av Mevsimi"* (2010), *Katil Kim "Ateşin Düştüğü Yer"* (2012). Diziler ise *Kimin Töresi "Yılan Hikâyesi"* (Kanal D 1999-2002), *Gerçeği Dehşet, Kurgusu Reyting "Sıla"* (Atv 2006-2008), *Türk Töresi Televizyonda "Diriliş Ertuğrul"* (TRT 1 2017-2019). Söz konusu yapımlar töre, törenin işlevleri, törede aile, kadın, erkek çocuğun konumlandırılışı açısından değerlendirilmiştir.

Sonuç ve değerlendirme kısmında ise birinci ve ikinci bölümün analizi yapılmıştır. Medyada törenin bireysel ve toplumsal işlevlerine, ideal aile temsiline yeteri kadar yer verilmediği tespit edilen sonuçlardan birkaçıdır.

Sonuç

Yaşamı, insan ilişkilerini düzenleyen töre kavramı Türk kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Toplumsal kuralları belirleyen bu kavram günümüzde cinayet ve namus kavramları ile

özdeşleştirilmiştir. Türk modernleşme sürecinde medya töre kavramının içeriğinin değişmesinde etkili olmuştur.

Medyatik Töre Türk Töresinden Medya Töresine adlı bu çalışma töre kavramını çok boyutlu olarak incelemiştir. İnsanın insanla, insanın devletle olan ilişkilerini düzenleyen bu doğrultuda hayatı yaşanılır kılan Türk töresi medya aracılığıyla adeta namus cinayeti, kadın cinayeti gibi pek çok istenmedik davranışı meşrulaştırıcı bir araç olarak kullanılmaktadır. Yazarın da ifade ettiği gibi *söz konusu cinayetler, törenin ardına saklanarak işlenen, töre dışında birçok farklı sebebe dayanan fakat gerek vicdan rahatlatma gerekse de toplumda aklanma gibi amaçlarla töre adına işlendiği ifade edilen cinayetlerdir. Törenin asli amacı insanı öldürmek değil yaşatmaktır* (s. 47). Bu çalışma medyanın töre kavramı üzerindeki etkisini film ve dizler aracılığıyla örneklendirmesi bakımından önemlidir.